

Jämlikheten

Elisée Reclus

1901

Det första villkoret för jämlikhet är att alla ha mat; utan detta äro alla andra framsteg blott ett hån. Att tala om plikt och försakelse eller ädla dygder för den hungrige är lågt, är en feighet. Den rike mannen har ingen rätt att predika moral för den vid hans dörr stående fattige Lazarus. Om det vore sannt, att de civiliserade länderna ej kunna frambringa nog föda åt alla, kunde det sägas, att födoämnen skulle sparas åt de starke, och att de svage skulle låta sig nöja med smulorna. I en familj, där kärlek råder, är det dock inte stäldt på ett sådant sätt. Tvärtom, de svage och de sjuke få i fullt mått. Men det är klart, att svälten kan drifva den starke till att göra sig till herre öfver lifsmedlen. Men äro våra samhällen verkligen i en sådan nöd? Nej. Hvad värde Malthus⁽¹⁾ lära än kan få i framtiden, så är det emellertid nu en oryggelig sanning, att det som blir frambringadt i Europa och Amerika är mer än nog till folkens uppehälle. Äfven om missväxt skulle uppstå, skulle det vara nog att öppna magasinerna för att skaffa föda åt alla de behöfvande. Och likväl finnes det människor, som dö af hunger. Likväl finnes det föräldrar, som döda sina barn därför att de ej ha någon mat att stoppa i de små skrikande munnarne.

Många kunna kanske vända sina ögon bort från allt detta, men vi socialister se förhållandena rakt i ansigtet för att finna orsaken. Och orsaken är, att jorden och arbetsmedlen höra några få till, medan de i stället borde tillhöra alla. Vi socialister äro ej de enda som se detta. Ropet på "jordens nationalisering" ljuder så högt, att alla de som vilja höra måste göra det. Tankarne spridas fort. Privategendomen har sett sina flästa dagar, den gamla romerska lagen är nog icke detsamma som evig rättvisa. Det är säkert lönslost att hoppas, att jordens ägare skola lämna henne godvilligt ifrån sig. Men när folkmeningen blir fullmogen, då skall den enskilde fåfängt sätta sig däremot, yxan skall blifva satt till trädets rot. Uppodlad jord skall blifva allmän egendom. Men i stället för att jorden, såsom nu ofta sker, brukas af okunnigt folk, skall vetenskapen vägleda oss om rätta odlingsmetoden, gödslingen och användandet af maskinkraften. Jordbruket skall kunna skötas lika väl som mekaniska verkstäder och kemiska fabriker. Men arbetaren skall ej mista frukterna af sitt arbete.

När vi så ha fått bröd åt alla, vilja vi kräfva mera - kräfva samma rättigheter för alla. Detta skall då ske tämligen lätt. Ty den man, som icke behöfver att krypa för andra till tack för undfången barmhertighet, han är jämlike. Jämlikhet i lefnadsvillkor står på intet sätt i strid med den oändliga olikheten i människonaturen. Det är nödvändigt att alla uppnå lika villkor, ty detta är den enda grundvalen för en moralisk utveckling. En människa kan endast vara moralisk, då hon är sin egen herre. Så snart hon får känslan af det goda och rätta vakar hon öfver sig själf och söker i sitt eget samvete finna grunden till hvad hon gör, utan att rädas för straff eller se efter lön. Och hon kan styrkas i sin vilja genom att se hur andra gå efter samma rättesnöre. En högre moral skall bli skapad, en moral, som alla kunna följa. Men så snart maktspråk vill upptaga det personliga samvetets plats, då är det slut på moralen. Såsom aposteln sade: "Lagen gör synden större". Det goda skall komma fram genom den frivilliga personlighetens impuls. Men lagarne amma upp det onda genom förbud och trakasserier. Man måste förakta lagar, som man ej själf har stiftat, och försvara sin personliga rätt, som samtidigt är alla andras rätt. Det skiljes ofta mellan rätt och plikt. Det är en tom fras, ty det finnes ingen skilnad. Den som håller på sin egen rätt, gör på samma gång sin plikt mot andra. Företrädesrätt, ej rätt, är stridande mot plikten.

Förutom det att vara sin egen herre, för en sund moral med sig kärlek till hvarandra inbördes. Det är en följd af jämlikheten. De är o sanna de orden: "Den okunnige är icke vän med den vise och den man som har en kärra är icke vän med den som ingen har. Vänskap är dotter till likheten, hon är aldrig född af olikhet!"

Mellan den som kommenderar och den som lyder är vänskap omöjlig. Det kan aldrig bli broderskap mellan herre och tjänare. Dygderna bli då omvända. Den broderliga öppenheten hos tjänaren blir onskfullhet och oafhängighet blir en förbrytelse. Låtom oss döma efter oss själfva. Vi känna oss icke lyckliga hvarken bland dem som stå öfver oss eller bland dem som stå under oss. Vi känna oss bäst bland jämlikar. Det är därför så många likställda män och kvinnor sluta sig tillsammans i förbund och lefva som i en värld för sig själfva, där de äro kvitt hyckleriet med öfver- och underordnade. I Amerika finnas många af detta slags förbund. Men de äro mer eller mindre styrda med makt och bära därför döden i sig från början. Men äfven om de voro fullkomliga, om man i dem kunde njuta den högsta sällhet som jorden kan bjuda, så vore det likväl afstängning. Det var att resa en mur mellan sig själf och sina medmänniskor. De bästa skulle spränga muren för att kasta sig i striden för andra.

⁽¹⁾ Malthus var en engelsk prästman, som framställde den läran, att folkmängden ökar sig hastigare än jordens förmåga att framalstra lifsmedel. Häraf drog han den slutsatsen, att det bestående tillståndet vore rättvist, ty "vid naturens bord finnes ingen plats för den fattige".

Det Anarkistiska Biblioteket

Elisée Reclus
Jämlikheten
1901

Tidningen Brand #4 1901

sv.anarchistlibraries.net